

ՔԱՐԱՌՁ Ա.

ԽՕՍԵՑԵԱԼ Ի ՏՕՆԻ ԿԱԹՈՒՂԱՅԻՆ ՍՈՒՐԲ ԷՋ-
ՄԵԱՄԵՆԻ

(Ի ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՋ ՄԱՆՁԵՍԹՐ ՔԱՂԱՔԻ)

Շնորհք սէր եւ սրբարար զօրութիւն
չօր եւ Որդայ եւ Հոգայն Սրբոյ հանգիցէ ի
վերայ մեր ամենեցուն. Ամէն:

Յովնանու Ժ. 27—28. «Ոչխարք իմ ծայրի
իմում լսեն, եւ ես ծանաչեմ զնոսա. եւ զկնի
իմ գան: Եւ ես տամ նոցա զկեանսն յաւի-
տենականս, եւ մի կորիցեն ի յաւիտեան, եւ
մի ոք յափշտակեցէ զնոսա ի ձեռաց իմոց:»

Հայաստանեայց Եկեղեցին գեղեցիկ բա-
րեկարգութեամբ Տէրութեան եւ սրբոց տօ-
ներն դասաւորել է, այնպէս որ մէկը միւսի
հետ սերտ կապակցութիւն ունի եւ մէկը միւ-
սին խորհրդաւոր նշանակութեամբ կը յաջոր-
դէ: Ջատկի Սուրբ Երուսթեան տօնին կը յա-
ջորդէ զկնի քառասուն աւուրց՝ Համբարձման
տօնն, եւ Ջատկէն յիսուն օր անցած, այսինքն
Պէնտէկոստէի տօնին կը կատարուի սուրբ Հոգ-
ւոյն գալստեան յիշատակն, որ ասել է՝ նոյն
կարգաւ կը կատարուին ինչ կարգաւ որ այդ
դէպքեր պատմական ժամանակի մէջ կատա-
րուեր են: Համբարձումն Զրիստոսի փրկագոր-
ծութեան լրումն եւ պսակն էր. եւ Հոգւոյն
սրբոյ դալուստն՝ իւր սուրբ Եկեղեցւոյ սկըզ-
բնաւորութիւնն էր: Զկնի ընհանուր աշխար-
հի եկեղեցեաց վերաբերեալ այդ ահաւոր տօ-
նը կատարելու՝ այսօր Հայաստանեայց Եկե-
ղեցին կը կատարէ մասնաւորապէս իւր սկըզ-
բնաւորութեան տօնն: Թէպէտեւ քրիստո-
նէութիւնն Հայոց մէջ Սրբազան Առաքելոց
ժամանակէն, կամ լաւ եւ ասել, Զրիստոսի
ժամանակէն իսկ կը սկսի սակայն մինչեւ Գրի-
գոր Լուսաւորիչն Զրիստոսի հաւատն Հայաս-
տանի մէջ մի մասնաւոր եւ շատ չափաւոր
կերպիւ ընդունուած էր. Հայաստանի բոլորա-
կան դարձն ի քրիստոնէութիւն կատարուե-
ցաւ այն ժամանակ, որոյ յիշատակն կը տօնէ
այսօր սուրբ Եկեղեցին:

Եթէ սուրբ Հոգւոյն դալուստն ընդհանուր
Եկեղեցւոյ մկրտութեան հանգէն էր որ զկնի

Զրիստոսի չարչարանաց, խաչի եւ մահուան,
նրա հրաշափառ Երուսթեան եւ յաղթական
Համբարձման՝ կատարուեցաւ, այս աւուր Կա-
թօղիկէ սուր Էջմիածնի տօնն եւս Հա-
աստանեայց Եկեղեցւոյ մկրտութեան տարե-
դարձն է որ մեր բազմաւատ հօր սրբոյն
Գրիգորի Լուսաւորչի անխնջ աշխատութեամբ
ընէ եւ անտանելի չարչարանօքն, նորա երկա-
րամեայ բանտարդութեամբ յօր վիրապի մէջ
եւ նորա յաղթական ելանելոյն ի վիրապէն՝
կատարուեցաւ: Այս պատճառաւ Եկեղեցին
սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի ելն ի վիրապէն ե-
րէկ տօնելէն յետ, այսօր կը տօնէ Հայաստա-
նեայց եկեղեցւոյ կեդրոն եւ աղբիւր եղող Ս.
Էջմիածնի նաւակատինս:

Եւ յիրաւի մի գեղեցիկ զուգադիպու-
թիւն է որ մինչդեռ մենք այսօր կը կատարենք
Ս. Էջմիածնի Կաթօղիկէ Եկեղեցւոյ տօնն՝
Ս. Էջմիածնի եւ մեր Լուսաւորչի փառապանծ
գահին վրայ բազմօղ շնորհազարդ սուրբ Հայ-
րապետն կը խօսի մեզ հետ այսօր այն կոնդա-
կի միջոցաւ զոր այժմ իսկ կարդացի ի լուր
հաւատացեալ Ժողովրդեանդ: Իբրեւ քաջ հո-
վիւ՝ այն հեռաւոր կեդրոնէն՝ Այրարատեան
լեռների ստորոտէն՝ կը ձայնէ իւր ի սփիւռս
Անգղիոյ գտնուած լուսաւորչածին զաւակնե-
րին՝ եւ մեր մտաց վրայ աւելի ազդուութեամբ
կը տպաւորէ Զրիստոսի այն մխիթարական խօս-
քերը որ այսօր այս սուրբ բեմէն կարդացուե-
ցաւ եւ զոր այս աւուր խորհրդածութեան
բնաբան եմ ընտրած:—«Ոչխարք իմ ձայնի
իմում լսեն եւ ես ծանաչեմ զնոսա եւ զկնի
իմ գան. եւ ես տամ նոցա զկեանսն յաւի-
տենականս, եւ մի կորիցեն ի յաւիտեան եւ մի
ոք յափշտակեցէ զնոսա ի ձեռաց իմոց:»

«Ոչխարք իմ ձայնի իմում լսեն», ինչ գե-
ղեցիկ օրինակ. ինչքան յարմար համեմատու-
թիւն է հօվուի եւ իւր ոչխարաց միջեւ եղած
յարաբերութիւնն. Զրիստոսի եւ իւր հաւատա-
ցելոց միջեւ եղած յարաբերութեան հետ:

Ինչպէս յայտնի է ոչխարն մի շատ միա-
միտ եւ անմեղ կենդանի է, որ ծարակ գտնե-
լէն, իւր քաղցն ու ծարաւն յագեցնելէն զատ՝

ուրիշ շատ քիչ բանի փոյթ կամ հասկացողութիւն ունի: Եթէ արօտավայրին մէջ հովիւն զնա չառաջնորդէ, նա խոտ գտնելու ցանկութեամբ իւր քայլերն կուզդէ ուր որ իւր ցանկացեալ բոյսերն կան առանց որ և է ուրիշ նկատման: առանց վախենալու թէ գուցէ թըշնամեոյն ձեռքն իյնայ՝ գուցէ դադանակուր լինի կամ գողի ու յափշտակողի հանդիպի կամ երեկոյեան մօտենալն տեսնելով հօտէն ու հովուէն չըհեռանայ, որպէս զի զիշերային վրտանգների չինթարկուի: Ո՛չ, այդ նկատումներն ոչխարի համար չեն: Նա եթէ շատ լաւ ոչխար է, միայն մէկ բանի կարող է ուշադիր լինել, այն է իւր հովուի ձայնին և առաջնորդութեան: Երբ նա անզգալապէս հօտէն կը հեռանայ և վտանգի մէջ կը գտնուի, հովիւն ձայն կը տայ, և լաւ ոչխարն անմիջապէս այդ կոչման հետեւելով իւր կեանքն վտանգէ կազատէ, և միայն այն ծանապարհներովն և արօտավայրի այն կողմերն միայն յոր հովիւն զնա կառաջնորդէ՝ նա կերթայ՝ վստահ լինելով որ չի վայրի դալարած և առ ջուրս հանդըստեան, կը սնուցանէ զնա: Նա քաջ գիտէ որ դայերէ և այլ և այլ զիշատիչ կենդանիներէ և առ հասարակ ամէն տեսակ վտանգների ու փորձանքների ազատուելու և զերծ մնալու միակ և ամենաապահով ծանապարհն է՝ անպայման կերպիւ հնազանդել հովուին՝ նորա ձայնը լսելուն պէս՝ հետեւել նմա:

Արդ, հաւատացեալ եղբարք, ո՛չ ապաքէն մեր և մեր Աստուծոյ միջև եղած յարաբերութիւնն միեւնոյն է որպէս ոչխարաց և հօվուի յարաբերութիւն: Ո՛չ ապաքէն եթէ մեր կամքին թողուի մենք կը յօժարինք միայն մեր ցանկութիւններն ու կըքերն կատարել՝ առանց որևէ ուրիշ բարձրագոյն նկատումներ ունենալու, առանց զգուշանալու այն բազմատեսակ վտանգներէն ու վնասներէն որով մեր հօգիներն այս աշխարհի վրայ ամէն կողմէ չըծապատեալ են: Եթէ մեր կամքին թողնուի մեր կըքերն յազեցնելու և մեր ապօրինի բաղձանքներին հասանելու համար ամենատեսակ անօրէնութիւններն ու անիրաւութիւններ կը զոր-

ծենք, և կըկարծենք թէ այնու երջանիկ կեանք կը վարենք:

Դսկ եթէ մեր քաջ Հովուապետի իսկական և սեփական ոչխարներն ենք՝ անպատճառ նորա ձայնին կը լսենք, ըստ ամենայնի նմա կը հնազանդինք և կը հաւատանք որ միայն այն ժամանակ կարող կը լինինք կատարեալ երջանկութիւն վայելել, երբ մեր բաղձանքներն ու ցանկութիւնն նորա կամաց համեմատ ուղղենք, երբ նա զմեզ կը ձայնէ՝ անմիջապէս հետեւենք, երբ նա կը հրամայէ՝ անպայման կերպիւ հրնազանդինք, երբ նա զմեզ կը կոչէ՝ զնանք զիրնի նորա՝ ամենայն վստահութեամբ հաւատալով որ ամենալաւ և ամենաապահով ծանապարհն նորա կամքն է: «Ոչխարք իմ ձայնի իմում լսեն և ես ծանաչեմ զնոսա և զինի իմ գան: և ես տամ նոցա զկեանսն յաւիտենականս և մի կորիցեն ի յաւիտեան և մի որ յափշտակեաց զնոսա ի ձեռաց իմոց: Այս է մեր Փրկչի աներկբայ խոստումն, և տարակոյս չկայ որ ամէն քրիստոնեայ, որ նորա ձայնին լսէ՝ անպատճառ նորա հովանաւորութիւն ու խնամարկութիւն կը վայելէ և թշնամին երբէք կարող չի նորան վնասել:

Հաւատացեալ եղբարք ի քրիստոս թող ոչ որ չկարծէ և չասէ թէ այժմ՝ այլ ևս այդ հովուի ձայնն չի լսուիր: Այն օրուանէ որ Զիթնեաց լերան վրայ իւր ձեռքերը բարձրացուցած՝ «հաւաստի ես ընդ Ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչև ի կատարած աշխարհի» ասելով վերացաւ՝ մինչև ցայսօր մեր բարեխնամ Հովուապետի քաղցրիկ ձայնն երբէք չէ դադրած ճշմարտութեան ծանապարհ իւր հօտի ականջին անընդհատ հնչեցնելէ: Դուրսուրը Աւետարան ամէն օր եկեղեցոյ մէջ աստուածընտիր և երկնային օրէնքներ կաւանդէ, այն սուրբ Աթուղիկէ եկեղեցին, որոյ նաւակատեաց տօնն կը կատարենք այսօր՝ իւր հրեշտակային արարողութեամբ՝ զմեզ ժամանակ առ ժամանակ կը բարձրացնէ վաղանցիկ աշխարհիս սնտի և սին հոգսերէն, իւր պաշտօնէից բերանովն կուսուցանէ զմեզ աստուածահաճոյ կենցաղավարութեան օրէնքներ և

հոգւոյ փրկութեան միջոցներ. մկրտութեան սուրբ խորհրդովն կազատէ զմեզ Ազամային դատապարտութենէ և Աստուծոյ որդեգիրներ կը շինէ զմեզ, սրբալոյս միւռոնի օծութեամբն կը կնքէ ու կը զրոշմէ մեր զգայարաններն ի ըստ պատաւորութիւն Աստուծոյ, Ս. Պատարագի ահեղ խորհրդովն իւր փրկարար սուրբ մարմնոյ և արեան հաղորդութեամբն կը կերակրէ կը սնուցանէ մեր հոգիներն, և եթէ երբեմն իւր հաստատեալ ծանապարհէն շեղինք և մեղաց մէջ ընկնենք, այլ յետոյ զղջալով դառնանք և թողութիւն խնդրենք՝ նա պատրաստ է իւր քահանայի միջոցաւ մեզ թողութիւն շնորհելու և զմեզ միտքարելով ու ախտելով առաքինութեամբ ապրելու հրահանգներ տալու։ Եթէ մենք հաւատարիմ ժողովուրդ լինինք, այս ամէնի մէջ պիտի տեսնենք մեր Փրկի առաջնորդող ձեռքն և լսենք նորա քաղցրիկ ձայնն. մանաւանդ եթէ եկեղեցւոյ արարողութեանց և պաշտամանց որպէս և սրբազան խորհրդոց կատարման միջոցին սոսկ իրբե հանդիսատես չը լինենք, այլ հոգւով ու մարմնով զգանք և քահանայի առաջնորդութեամբ ամէնքս միասին մատուցանենք մեր բանաւոր պատարագն առաջի Ամենակալին Աստուծոյ յայնժամ և միայն յայնժամ մեր երկնային Հովուապետի ձայնն աւելի բացարձակ և պարզ կերպիւ կը լսենք և նորա աստուածային կամայն վերահասու կը լինիմք։ Ահաւասիկ մեր Հովուապետի ձայնն էր որ ձեր նախորդներին և զձեզ յորդորեւ և ներշնչեւ է օտարութեան մէջ այս սուրբ եկեղեցին կառուցանել և աստուածային պաշտամանց և խորհրդոց կատարման համար հոգ տանել. նոյն Հովուապետի ձայնն է, որ զձեզ այսօր հաւաքել է այս սուրբ յարկի ներքոյ, որպէս զի նորա սուրբ անունն փառաւորէք և այստեղ քարոզուած աստուածային սուրբ բանին և սուրբ սեղանի վերայ զրուած անմահ պատարագի մատուցմամբն և հաղորդութեամբն ձեր և ձերայնոց հոգեւոր պէտքերն լցուցանէք։ Սոյն ձայնն է, որ այսօր իւր ծառայի միջոցաւ զձեզ կը կոչէ և կը հրաւիրէ ամէն կիւ-

րակէ և որքան հնար է շարաթամէջ՝ ևս համախումբ ժողովուրդ այս սուրբ տաճարին մէջ, ձեր կենաց ամենէն նուիրական պարտաւորութիւններն կատարելու համար։

Քրիստոնէական այս ընդհանուր պարտաւորութիւններէն զատ կայ նա և մեզ հայազգի քրիստոնէից համար մի մասնաւոր պարտաւորութիւն զոր այս աւուր հրաշալի տօնի առթիւ և այս աւուր հանգամանաց ներքոյ ամենաազգու կերպիւ եկեղեցին մեզ կը յիշեցնէ։ Իրաւ է, ուղղափառ քրիստոնէի և կաթողիկէ հաւատն ուր որ քարոզուի ինչ լեզուաւ որ քարոզուի ինչ ազգի մէջ կամ միջոցաւ որ քարոզուի՝ մարդկային ազգին հոգւոց փրկութիւն ընձեռելու միակ նպատակն պիտի ունենայ, իրաւ է, մեր սուրբ եկեղեցին երբեք այն յանգնութիւնն չէ ունեցած քարոզելու թէ՛ արտաքոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ չիք փրկութիւն, Բայց բարեբարն Աստուած իւր անհասանելի կամօքն զհայերս լուսաւորչաւանդ կաթողիկէ եկեղեցւոյն հովանւոյն ներքոյ է դրած և մեր երկնային Հովուապետը մեզմէ յատկապէս կը պահանջէ որ մեք իւր բանաւոր հօտն՝ անպատճառ մնամք Հայաստանեայց եկեղեցւոյ սուրբ փարախին մէջ ուր նա զմեզ զրեւ է, նրա անփոփոխելի կամքն է որ մեր բոլոր հոգեւոր պէտքերն հոգացուին այդ սուրբ փարախին մէջ և այդ սուրբ փարախի հովանաւորութեան ներքոյ, զաւար արօտաւայրեր, ականակիտ աղբիւրներ շատ կան մեզ համար Հայաստանեայց եկեղեցու մէջ՝ լի բաւական մեզ և մեր սերնդոց կեանք և երջանկութիւն պարգեւելու։

Արդարեւ այլեայլ քրիստոնէայ ազգաց վերայ այլեայլ տարբեր պարտաւորութիւններ դրուած են, բայց տարակոյս չկայ որ մեզ հայազգի քրիստոնէիցս վրայ Հայաստանեայց եկեղեցւոյն մինչև յետին շունչն հաւատարիմ մնալու նուիրական պարտաւորութիւնը դրուած է։ Ինչպէս մի ծնողասէր զաւակ սիրով և երախտագիտութեամբ կը յիշէ այն մայրական ստինքն որք զինքն զիեցուցին, մայրական այն դուլթ ու զորովն որով իւր ծննդեան

օրէն նորա մայրն զնա խնամարկել է, գիշեր ցերեկի և՛ հիւանդութեան և՛ առողջութեան միջոցին՝ իւր քուն ու հանգստութիւն կտրելով՝ միայն իւր զաւակի հանգստութեան համար է հոգ տարերս Նոյնպէս և մեր զգացումն դէպի Հայաստանեայց եկեղեցին այս պէտք է լինի. պէտք է որդիական երախտագիտութեամբ յիշենք Հայաստանեայց եկեղեցւոյ այն սուրբ աւազանն որոյ մէջ մեք վերստին ծնանք ի լոյս հաւատս Թրիստոսի, յիշենք մեր եկեղեցւոյ Քահանայապետի ձեռքով սրբազորուած այն սուրբ Միւռննն որոյ նշանաւ և միջնորդութեամբ՝ Ս. Հոգւոյն շնորհացն արժանացանք, յիշենք այն հոգւոր կերակուրն՝ Թրիստոսի սուրբ Մարմնոյ և արեան հաղորդութիւնն որով մենք հոգւով կրկնակրինք ու կը սնանինք, չմոռանանք երբէք և զանց չառնենք Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հրեշտակային արարողութիւնք և պաշտամունք որով մենք զԱստուած կրփառաւորենք, այն գեղեցիկ աղօթքներն ու երգերն որ գրեթէ առաքելական դարէն ի վեր բաղմամբիւ հայրապետներ, հարք ու վարդապետք եկեղեցւոյ, քահանայից և ժողովրդեան դասք գործածելով՝ նուիրագործեր ու գրեթէ Աստուածաշնչի չափ սրբացուցեր են. հրճուենք և ոգևորուենք մեր եկեղեցեաւն, մեր եղբայրներին ոգևորենք, և սրտի մտօք հաւատանք թէ որքան սխալ լինի այն վարդապետութիւն թէ արտաքոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ չիք փրկութիւն, այնու ամենայնիւ ծիշդ է այն մէկ վարդապետութիւն թէ արտաքոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հայու համար չիք փրկութիւն:

Արդ սիրեցեալքդ իմ ի Թրիստոս, չափտի կարծենք թէ սոսկ երբեմնական յուզմամբ և խօսքով կատարած պիտի լինինք մեր պարտաւորութիւն առ Մայրս մեր Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցի. չափտի կարծենք որ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հարազատ զաւակ լինելու համար միայն բաւական է որ չօտարանանք, օտար եկեղեցի չըյաճախենք, և յետ այնու մեր ինչ անելու կամ ինչպէս ապրելու մասին բնաւ փոյթ չտանենք, շատ սխալ է

այդ կարծիք, և՛ մեզ անհատապէս և՛ ընդհանուր եկեղեցւոյն վերին աստիճանի վտանգաւոր և վնասակար ըլլալն այն անտարբերութիւնն է որ ի ներքուստ Հայաստանեայց եկեղեցւոյն հիմունքն թուլացնելու, զնա տրկարացնելու կը ծագայէ, և աւաղ որ արդէն ըստ բաւականին տկարացուցած է այս մեծ անտարբերութիւնն է որ աւելի վնասակար է քան արտաքին թշնամւոյն հարուածներն, քան թէ ամենասոսկալի հալածանքներն: Հայաստանեայց եկեղեցին հնադարեան մի սոսկ յիշատակի մի պարզ ու անկենդան հնութիւն կը դառնայ, եթէ նորա զաւակունք իւրեանց կրօնական պարտաւորութեանց մէջ զաղջ ու անտարբեր դնուին. նորա կենդանութիւն ու զօրութիւն կորսուի, նրա աղղեցութիւն կոչւանայ Տեսէք ինչ խրատ կաւանդէ մեզ մեր այնպարդ սուրբ Հայրապետն այս աւուր կարդացած կոնդակովն. «պատուէր հայրական աւանդեմք Ձեզ սիրեցէք զմիմեանս զի և Աստուած սիրոյ և խաղաղութեան բնակեցի ի Ձեզ, պինդ կալարուք և նախանձախնդիր լերուք միշտ հոյրենի օրինաց, կանոնաց և աւանդութեանց, ջերմ եռանդեամբ դուն գործիցէք պահել զմայրենի լեզու մեր՝ սրբութեամբ աւանդելով որդւոց ձերոց ընդ արտաքին զիտութիւնս ի պատիւ և ի վառս Ազգիս և եկեղեցւոյ. հաստատուն կացէք ի հաւատն մեր և ի դաւանութիւնս զոր աւանդեցին մեզ երանաշնորհ հարքն մեր և Հայրապետք» — Հայաստանեայց եկեղեցւոյ աւանդութեանց հաւատարիմ մնալ և մեր մայրենի լեզուն չմոռանալ՝ այս է մեր Հայրապետի պատուէրն: Հայերէնն բնականաբար մեր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հետ սերտիւ կապուած է, քանզի մեր եկեղեցւոյ միակ պաշտօնական լեզուն այդ է, և ով որ այդ լեզուն տեղեակ չէ, բնականաբար շատ քիչ բան կը հասկնայ արտաքին շարժումներէ և ձեւակերպութիւններէ. նա երբէք չի կարող հոգւով սիրելի և զգածուիլ կամ եկեղեցւոյ մէջ կարգացուած աղօթից և երգուած երգոց միջոցաւ միտքն բարձրացնել առ Աստուած. հա-

յաստանեայց եկեղեցւոյն հաւատարիմ մնալու բարի ցանկութիւն ապարդիւն կըմնայ եթէ հայերէն չգիտէ. նրա բոլոր ջանքերն եկեղեցւոյ յառաջադիմութեան համար իզուր կերթայ եթէ հայերէնի ուսումն իւր ընտանեաց և իւր մերձաւորաց մէջ տարածելու հոգ չըտանի:

Հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր մեր Ազգն իւր անկախութիւն կորցրած, մեզմէ շատեր իւրեանց հայրենի հողէն հեռանալու ստիպուած, օտար երկիր գերի տարուած, կամ պարագայից բերմամբ պարտաւորուած հեռաւոր երկիրներ գաղթել, այս հարիւրաւոր տարիների միջոցին, ասել կուզեմ, մեր ժողովուրդն կարող էր իւր ազգութեան բոլոր յատկանիշներն կորուսած լինել, եթէ Մայրս մեր սուրբ եկեղեցի ամէն մի հայ գաղթականութեան ետեւէն չերթար, մեր սուրբ խաչ ու աւետարանն չտանէր, մեր աստուածախօս լեզուան թշուառացեալ և տարազիր հայ ժողովրդեան հետ չիօսէր և զնա մխիթարէր: Պէտք է չմոռանանք որ մեր Ազգի ամբողջ լուսաւորութեան, և յիշատակութեան արժանի այն ամէնն որ քրիստոնէութեան առաջին դարէն մինչև ցարդ ունեցած է կամ ունի, որով նա քաղաքակրթութեան կամ լուսաւորութեան կըմօտենայ, լինի այդ կանոնաւոր լեզու, գրականութիւն, ճարտարապետութիւն, կամ բարեգործական և ուսումնական հաստատութիւն ևլն այդ ամէնը կըպարտինք միմիայն Հայաստանեայց եկեղեցւոյն: Ներկայ պարագայից մէջ ոչ ով ինքզինքն հայ կոչելու իրաւունք ունի որ հոյ եկեղեցւոյն ու լեզուին իրականապէս հաւատարիմ չէ. ոչ ևս մենք խմբովին զմեզ հայ Ազգ կոչելու և համարելու իրաւունք կունենանք եթէ մեր եկեղեցւոյ և լեզուի յատկանիշերովն չերևինք. քանզի ամէն մի ազգ կամ հասարակութիւն որոշ յատկանիշերով և որոշ հասարակային շահերով և եթ կարող է ինքզինքն ազգ կամ հասարակութիւն անուանել. և մեր ներկայեան հասարակային շահերն ու ազգային յատկանիշն է միմիայն մեր սուրբ եկեղեցին

և նորա պաշտամանց մէջ գործածուած հայ լեզուն:

Ուստի թողնենք, որ խոր արմատ ձգեն մեր սրտերի մէջ մեր Հայրապետի այս աւուր տուած խրատն, զմեզ հեռի պահենք այն մոլութիւններէն որ ուրիշ հայ գաղթականութեանց կործանման և ոչնչանալու պատճառ եղած են. չթողունք անտարբերութեան որով մեր սրտերի և մեր յարկի ներքեւ մտնէ. մի՛ մոռանաք այս սուրբ տաճարն զոր կառուցեր էք և ոչ թէ միայն ամէն կիւրակի այլ նաև շաբաթամէջ ևս որքան հնար է յաճախեցէք և ձեր հոգեւոր հովուի հետ միացէք ի փառաբանութիւն Աստուծոյ: Ստէպ աղօթեցէք առանձին և առանձին ընդհանուր Ազգի համար, մեր սուրբ եկեղեցւոյ համար, Ազգիս Հայրապետին համար, աղօթեցէք ձեր և ձեր զաւակաց համար. աղօթեցէք նաև ձեր նորրնծայ քահանայի համար որ Բարեւարն Աստուած նմա շնորհք և իմաստութիւն պարգեւէ որ ճշմարտութեամբ և արդարութեամբ, անաչառ ոգւով և անձաձիր սրտով Զրիստոսի սուրբ Աւետարանն քարոզէ ամէն կիւրակի այս սուրբ Բեմէն և զձեզ հոգեւորապէս առաջնորդէ ըստ աւանդութեանց Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ յարգարութեան ճանապարհն և ի կեանս յաւիտենականս:

Եւ ես իմ քահանայական անդրանիկ պաղատանքս կը մատուցանեմ առ Բարձրեալն Աստուած որ ձեզ ու ձեր զաւակաց հովանի լինի և օրհնելով օրհնէ և ձեր բարի գործոցն յաջողութիւն պարգեւէ, ամենայն վտանգներէ ու փորձանքներէ զձեզ հեռի պահէ շնորհօք Սուրբ Հոգւոյն և Որդւոյն Միածնի և նմա փառք յաւիտենանս. Ամէն:

ԹՈՐՈՍ ԶԱՆ. Տ. ՆՍԱԿԵՅԵԱՆ ՀՈՒՂԱՅԵՑՈՒ

